

OSLOMET

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

Ro og råkjør: innblikk i familiers hverdagsliv under covid-19-nedstengningen

Eirin Pedersen og Cathrine Egeland

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Arbeidsforskningsinstituttet AFIs FoU-resultat 2020:05

**Ro og råkjør:
innblikk i familiers hverdagsliv under covid-19-nedstengningen**

Eirin Pedersen og Cathrine Egeland

Prosjekt: Forskningsprosjekt om barnefamiliers opplevelse av koronasituasjonen
Prosjektleder: Eirin Pedersen
Oppdragsgiver: Barne- og familiedepartementet

© Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet, 2020
© Work Research Institute (AFI), OsloMet – Oslo Metropolitan University, 2020
© Forfatter(e)/Author(s)

Det må ikke kopieres fra denne publikasjonen ut over det som er tillatt etter bestemmelsene i «Lov om opphavsrett til åndsverk», «Lov om rett til fotografi» og «Avtale mellom staten og rettighetshavernes organisasjoner om kopiering av opphavsrettslig beskyttet verk i undervisningsvirksomhet».

All rights reserved. This publication or part thereof may not be reproduced in any form without permission from the author.

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet – storbyuniversitetet
Pb. 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Work Research Institute (AFI)
OsloMet – Oslo Metropolitan University
P.O.Box 4 St. Olavs plass
N-0130 OSLO

Telefon: +47 93 29 80 30
E-post: postmottak-afi@oslomet.no
Webadresse: oslomet.no/om/afi

Publikasjonen kan lastes ned fra oslomet.no/om/afi
Publications are available for free download from oslomet.no/om/afi

Ro og råkjør: innblikk i familiers hverdagsliv under covid-19- nedstengningen

Eirin Pedersen og Cathrine Egeland

Forord

I mars 2020 ferdigstilte vi et notat vi kalte for «Hverdagsliv og familieliv i Norge i 2020». Der beskrev vi hverdagen i barnefamilier som stod midt i tidsklemma og sjonglerte barn, omsorg, jobb, overtid og fritidsaktiviteter. Vi beskrev familien i 2020 som et hektisk prosjekt, der mange savnet mer ro og kvalitetstid med familien. Sjelden har vel forskningsfunn hatt så kort holdbarhet, da Norge to uker senere stengte barnehager og skoler, og sendte folk inn på hjemmekontoret.

Men hva skjedde egentlig i barnefamiliene, der de satt med hjemmebarnehage, hjemmeskole og hjemmekontor rundt samme kjøkkenbord, og skulle få hverdagen til å gå opp uten offentlig velferd og et begrenset antall sykedager? Ble tidsklemma avblåst? Var det så mye kvalitetstid som det kunne virke som på sosiale medier? Og hva skjedde i de familiene der foreldrene stod i førstelinjen i helsevesenet?

Vi har vært så heldige at Barne- og familiedepartementet har finansiert en ny intervjurunde med informantene vi snakket med rundt nyttår, slik at vi fikk innblikk i hvordan hverdagen deres har endret seg, og hvordan de har håndtert endringene. Studien har blitt utført av Eirin Pedersen og Cathrine Egeland ved Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), OsloMet. AFI-forsker Mari Holm Ingelsrud har også vært en viktig bidragsyter i utforming av forskningsdesign og problemstillinger.

Vi vil rette en stor takk til informantene som har latt seg intervjuet to ganger, i en utfordrende og krevende periode. Tusen takk for at dere stilte opp igjen, via skjerm og telefon, og åpnet opp til oss om hverdagslivet deres enda en gang!

Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet, 30 september 2020

Eirin Pedersen, prosjektleder

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag.....	5
1. Bakgrunn for studien.....	6
2. Metode.....	7
2.1 Metode og utvalg.....	7
2.2 Å re-intervjue informanter om en tidsavgrenset periode.....	7
2.3 Analyse og fremgangsmåte.....	9
3. AFIs foreliggende studie av familiers hverdagsliv.....	10
3.1 Tidsopplevelser i familiehverdagen.....	10
3.2 Arbeidslivsstrukturer.....	10
3.3 Velferdsordninger og sosial støtte.....	10
4. Analyse.....	12
4.1 Periode 1: To hovedfortellinger.....	12
4.1.1 Narrativ 1: Et pusterom i livet.....	13
4.1.2 Narrativ 2: Ekstra travelt.....	16
4.1.3 Foreldre i essensielle jobber – viser betydningen av velferdsordninger.....	19
4.1.4 Besteforeldre som avlastere.....	21
4.1.5 Bolig og nabolag.....	21
4.2 Periode 2: Tidsklemmen som forsvant.....	22
4.2.1 Redusert tid i barnehagen.....	23
4.3 Periode 3: Nesten som før, men hjemmekontor.....	23
5. Avslutning og veien videre.....	25
5.1 Hva kan erfaringene fra de første periodene si oss om utfordringene fremover?.....	26
Referanser.....	27

Sammendrag

I dette notatet gir vi en beskrivelse av hverdagslivet i norske barnefamilier under covid-19-nedstengningen av Norge fra mars til juni 2020, da barnehager, skoler og skolefritidsordninger (SFO) var stengt. Analysen er basert på intervjuer med 14 familier med ulike arbeidsvilkår. Formålet med studien er å utforske og belyse noen av de utfordringene nedstengningen medførte for barnefamilier, og hvordan de håndterte hverdagslivet da rammene gitt av arbeidsliv og velferdspolitiske ordninger forsvant.

Nedstengningen ga familiene mye tid sammen. Fravær av fritidsaktiviteter, sosiale sammenkomster og kulturtilbud gjorde at familiene tilbrakte mer rolig tid sammen, noe som ble en «pustepause» i en vanligvis hektisk hverdag. Å tilbringe mer tid sammen med barna i hverdagen kan være en luksus, en «ekstra permisjonstid» der foreldrene får anledning til å være sammen med barna på barnas premisser.

For de fleste familiene medførte nedstengningen ikke bare en pustepause, men også en akutt konflikt mellom arbeid og omsorg, da foreldrene ikke lenger hadde mulighet til å jobbe en normalarbeidsdag. Særlig har oppfølging av barnas hjemmeskole påvirket muligheten til å jobbe. Mange foreldre har hatt lite fritid, og har brukt ettermiddager, kvelder og helger til å hente inn tapt arbeidstid. Hjemmeskolen var tidkrevende og vanskelig å kombinere med egne arbeidsoppgaver. Det var også utfordrende å holde barna motiverte og konsentrerte, og det kunne lett bli konflikter mellom foreldre og barn som gikk ut over trivselen hjemme.

Familienes erfaringer varierer etter arbeidsvilkår, arbeidssektor og bolig. Foreldre med jobb i offentlig sektor fikk oftere en tilpasning av arbeidsoppgavene som gjorde at de hadde bedre tid til å følge opp barna, og at de ikke måtte jobbe ekstra på fritiden. Foreldre med jobb i privat sektor hadde ikke den samme reduksjonen i arbeidsoppgaver, og sto oftere i spagat mellom å levere på jobb og å følge opp barna. De har oftere måttet bruke ettermiddager, kvelder og helger for å komme i havn med arbeidsoppgavene. De har også vært mer bekymret for permittering og oppsigelser.

Foreldre i samfunnsessensielle jobber har hatt en arbeidsintensiv periode preget av at tilbudet de fikk fra skole og barnehage ikke tilsvarte det barna vanligvis hadde. Det var for flere problematisk å finne ut av hva de hadde krav på av tilsyn og lønnskompensasjon. De som har eldre barn syntes det var vanskelig å ikke ha muligheten til å følge dem opp på hjemmeskolen, og er bekymret for at barna kan bli hengende etter på skolen.

I perioden da barnehage, skole og SFO åpnet med redusert tilbud, ble det tydelig at de fleste familiene er avhengig av full dekning for å ha muligheten til å jobbe en normalarbeidsdag. Selv om mange av barna trivdes med redusert tid i barnehagen, er det vanskelig å få nok arbeidstimer for mange av foreldrene. Da barnehage og skole åpnet som vanlig hadde foreldrene fortsatt hjemmekontor. De fleste ønsker seg tilbake til kontoret, men for noen gir hjemmekontor en kjærkommen fleksibilitet i hverdagen, og flere ønsker muligheten til å benytte hjemmekontor et par dager i uken fremover.

Analysen understreker betydningen av velferdsordningene for barnefamiliens balanse mellom omsorg, arbeid og fritid. Bortfall av velferdsordninger går hardest ut over de som har minst fleksibilitet i arbeidslivet. Likevel har familiene klart seg godt, og perioden med nedstengning har stort sett blitt opplevd positivt fordi familiene har fått mye tid sammen.

At nedstengningen var kollektiv gjorde det enklere å få aksept for manglende arbeidskapasitet, og behov for hjemmekontor. I en situasjon der covid-19 pandemien fortsetter, men nedstengning og karantene blir lokale tiltak, kan det være vanskeligere for foreldre å få aksept fra arbeidsgiver for redusert arbeidskapasitet.

1. Bakgrunn for studien

Hva skjedde med hverdagslivet i barnefamiliene da barnehager og skoler stengte ned i mars og april 2020? Hvordan organiserte de hverdagen når alt de vanligvis tar for gitt av omsorgsordninger og støtte forsvant?

I begynnelsen av mars 2020 publiserte AFI et notat (Pedersen og Egeland 2020) om barnefamiliers hverdagsliv, sentrert rundt tidsbruk og konflikter mellom foreldres arbeidstilknytning og omsorgsarbeidet i hjemmet. Den berørte aspekter i familiers liv som normer knyttet til godt foreldreskap, barns fritid og fritidsaktiviteter, kvaliteter ved bolig og nabolag, betydningen av skole, SFO og barnehage, samt besteforeldres betydning for å avlaste foreldrene. Notatet var basert på kvalitative intervjuer med 15 barnefamilier bosatt i Oslo-området.

Ikke lenge etter at notatet ble publisert ble hverdagens snudd på hoved både for disse 15 familiene og for de fleste andre mennesker i verden. I Norge førte covid-19 til at barnehager, skoler og fritidstilbud ble stengt. Nedstengningen av skoler og barnehager varte i cirka syv uker, fra torsdag 12. mars til tirsdag 28. april. Foreldrene mistet avlastning fra velferdsinstitusjoner, og barna måtte være hjemme på dagtid. Tiltak for reduksjon av smittespredning gjorde dessuten at foreldre i liten grad kunne få avlastning fra andre til omsorgsoppgaver. Nedstengningen ga en interessant mulighet til å finne ut hva det offentlige velferdstilbudet betyr for barnefamiliene.

AFI har fått finansiering fra Barne- og familiedepartementet til å re-intervjue de samme familiene (unntatt én, som ikke hadde mulighet til å stille opp) om hvordan hverdagslivet deres var under nedstengningen, og hvordan de ble påvirket av å miste tilgangen på offentlig tilsyn. Slik har vi hatt en unik mulighet til å sammenligne de samme familienes hverdagsliv før og under covid-19-pandemien.

Dette notatet sier dermed noe om hverdagslivet i 14 norske familier under covid-19 pandemien, og sammenholder hverdagslivet med det de hadde før pandemien. Datainnsamlingen ble gjennomført i juni 2020, da dagliglivet begynte å normaliseres. Målsettingen med notatet er å gi en beskrivelse av familiers hverdagsliv gjennom nedstengningen, og hva dette forteller om betydningen av velferdsordninger for å strukturere hverdagslivet i Norge, samt foreldres håndtering av tidskonflikter mellom arbeid og omsorg.

2. Metode

2.1 Metode og utvalg

Informantene ble først rekruttert i forbindelse med AFIs notat «Hverdagsliv og familieliv i Norge i 2020» (AFI FoU-resultat 2020:01), og ble intervjuet i november og desember 2019, samt i januar 2020. De ble deretter kontaktet på nytt i slutten av mai 2020 med spørsmål om de ville stille til et nytt intervju om hverdagslivet under covid-19-pandemien. Av 15 familier ville 14 stille til nytt intervju. Intervjuene ble utført over telefon eller skjerm i slutten av mai og begynnelsen av juni. I fem familier deltok begge foreldrene i intervjuet, i syv familier ble en av foreldrene intervjuet, og i to familier var det aleneforeldre som ble intervjuet. Vi ønsket primært å intervju foreldrene sammen, for å få både mors og fars perspektiv på hverdagslivet. Dette gir en annen dynamikk enn i de intervjuene som ble gjennomført med bare en forelder. I noen tilfeller var dette praktisk vanskelig å gjennomføre, så i de tilfellene endte vi med å bare intervju en forelder. Alle intervjuene ble tatt opp, med skriftlig samtykke fra deltakerne, og transkribert i etterkant. Oppbevaring og håndtering av datamaterialet er utført i tråd med retningslinjene fra Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Utvalget omfatter familier som bor i Oslo sentrum, i ytre bydeler og i nabokommuner til Oslo. Informantene er mellom 30 og 45 år. Barna deres er mellom 0 og 12 år. Elleve familier har to barn, to familier har tre barn, og én familie har ett barn. Familiene er i hovedsak etnisk norske, men i en familie har en av foreldrene innvandrerbakgrunn. Ingen av foreldrene lever i likekjønnede samliv. De fleste foreldrene har enten bachelorgrad eller mastergrad. Kombinasjonen av lengden på utdanning, yrke og inntekt gjør at familiene i hovedsak plasseres i middelklassen; noen i øvre og andre i nedre del. Utdanning og yrkestilknytning som gjør at en familie plasseres i kategorien nedre middelklasse kan for eksempel være bachelorutdanning som ingeniør, sykepleier eller innenfor kunst- og håndverk, og jobb innenfor helse og omsorg eller IT. I familier som plasseres i kategorien øvre middelklasse har foreldrene utdanning innenfor medisin, finans eller litteratur, og jobber som lege eller i en lederstilling innenfor kultur- og næringsliv.

Antallet og utvalget familier er ikke representativt for alle typer familier man finner i Norge, og dette utgjør en begrensning for studien. Vi har fanget hverdagen i familier med en eller to foreldre, som bor i eller i nærheten av Oslo. Alle foreldrene er i jobb, og ingen av foreldrene i studien har mistet jobben, selv om noen har vært i risiko for å miste jobben som følge av pandemien. I flere av familiene er en eller begge offentlig ansatte, med lavere risiko for arbeidsledighet på grunn av markedssvingninger. Dette må man anta har stor betydning for hverdagslivet og for hvilke påkjenninger de har hatt i perioden.

Formålet med studien er å utforske og belyse noen av de utfordringene nedstengningen medførte for barnefamilier, og hvordan de håndterte hverdagslivet da rammene av arbeidsliv og velferdspolitiske ordninger forsvant. Til dette formålet opplever vi at utvalget av informanter er hensiktsmessig, fordi det består av familier med en variasjon av arbeidsvilkår og av boforhold, som gir innblikk i ulike utfordringer.

2.2 Å re-intervju informanter om en tidsavgrenset periode

I den første runden med intervjuer i 2019 ba vi foreldrene beskrive sitt hverdagsliv og daglige rutiner og utfordringer. Å huske tilbake til en spesiell, tidsavgrenset fase er en vanskeligere øvelse, og krever mer opphenting enn en vanlig hverdagsbeskrivelse. Flere informanter synes det er vanskelig å hente frem detaljer fra nedstengningsfasen, og har en følelse av at dagene kan gå inn i hverandre. Samtidig klarer de fleste å huske hovedtrekkene, og spesielle episoder.

*Jeg merker at det er rart hvor lite jeg egentlig husker av dette, hvor blurry det er.
Den følelsen man får i ferier etter hvert, at de første dagene er sånn uendelig*

lange, og du vet ikke hvordan du skal få tiden til å gå, fordi du er vant til det høye tempoet. Og så plutselig så skjer det ingen ting.

Familie 11

I intervjuene opplever flere at de forteller om en periode der det har vært få hendelser som har festet seg, og hvor dagene flyter inn i hverandre. Det var en stor fordel å ha intervjuer med familiene fra før nedstengningen. Det gjorde at vi i intervjuene kunne stille konkrete spørsmål om hva ved hverdagslivet som var annerledes, og få mer konkrete svar og beskrivelser. Å re-intervjue familiene ble i så måte ikke bare brukt i analysen av materialet, men var også et nyttig utgangspunkt for fremskaffingen av et best mulig datamateriale.

Vi tror at datamaterialet i stor grad er påvirket av intervjutidspunktet, som var i slutten av mai og i begynnelsen av juni, rett i etterkant av at de fleste restriksjoner ble opphevet. Det råder en generell opplevelse av at den tyngste perioden er tilbakelagt, og at hverdagen begynner å komme tilbake til normalt. Hadde vi intervjuet familiene midt i perioden, er det mulig at oppmerksomheten i større grad hadde vært rettet mot utfordringene. Samtidig gir intervjutidspunktet informantene mulighet til å se både bakover og fremover i tid, som gir større mulighet for refleksjon rundt utfordringene ved perioden.

Intervjuene ble også påvirket av at informantene snakket om en fase de opplevde som tilbakelagt. De beskrev et hverdagsliv som hadde funnet sted i syv uker, og som nå var avsluttet. Å intervju noen om hendelser som ligger bakover i tid innebærer minnearbeid. En kjent utfordring ved å intervju retrospektivt er at mennesker lett glemmer det som har vært vondt og vanskelig, og husker de gode stundene. Samtidig mener vi at intervjutidspunktet i juni var riktig – vi fikk frem utviklingen gjennom perioden, samtidig som nedstengningen var så nær i tid at den var lett å huske. Litt avstand i tid ga altså også mulighet til retrospektiv refleksjon rundt erfaringene, som er vanskelig å gjøre mens man står midt oppe i noe.

Det var tydelig at mange hadde delte oppfatninger av hvordan perioden hadde vært, og snakket om den som både krevende og fin på en og samme gang. Blant informantene var det flere som tok seg i å «rosemale» perioden. Det var lettere å trekke frem det positive i etterkant. Vi ser at der begge foreldre blir intervjuet er det flere ganger de henvender seg til hverandre for å få hjelp til å huske, og at en forelder noen ganger utfordrer fremstillingen til den andre av hvordan de husker perioden de har vært gjennom.

Mor: Jeg vil si at jeg lander på at de gode tingene veier opp for de mer utfordrende. Så når det gjelder det å være forelder, er det enklere å være forelder når ting er rolig. Det er jo en grense, også. Hvis den situasjonen hadde vart enda lenger, så vet jeg ikke om det ville vært sånn. Man kan jo bli kokko av at alt er så innestengt og, på en måte. [henvender seg til far] Hva synes du om det – du har kanskje svart på det?

Far: Ja, jeg tror på en måte at det hadde vært et annet svar hvis barnehagene fortsatt var stengt.

Mor: Ja.

Far: Fordi det jeg husker er at det var ganske tungt og krevende mens det stod på. Og det tror jeg du også synes?

Mor: Ja, jeg synes nok det.

Far: Så det er kanskje litt mer selektivt å huske etterpå. Nå er jo begge barna på skole og sånt, og har vært det ganske lenge, egentlig. Og sånn er jo vi heldige. Det var jo en tid før det, hvor jeg syntes det var ganske tungt.

Familie 2

I sitatet forhandler mor og far til en viss grad rundt mors fremstilling av at det var enklere å være forelder i nedstengningen, fordi livet var roligere. Hun beskriver en god periode der det var fint å

ha mulighet til å være mye sammen med barna. Når hun spør far om han er enig, trekker han inn tidsaspektet, ved å påpeke at hvis de fremdeles hadde vært i nedstengningen, hadde hun husket hvor krevende det var å følge opp barna hjemme. Sitatet representerer flere elementer i datamaterialet. Det viser fordelene ved å intervju foreldre sammen, der deres felles opplevelse gir større dybde til materialet. Det viser også utfordringene ved å intervju folk om en tidsavgrenset periode som kan være vanskelig å huske. Og ikke minst viser eksempelet at perioden har vært flere ting på samme gang, både god og rolig, og krevende og tung, noe som også kommer tydelig frem i analysekapittelet.

2.3 Analyse og fremgangsmåte

Intervjuene er transkribert. Etter hvert intervju har vi laget en oppsummering av de viktigste momentene i intervjuet. De transkriberte intervjuene har blitt gjennomgått og vi har gjort en tematisk analyse, der vi har kartlagt de ulike temaene informantene trekker frem. Den tematiske analysen er gjort i lys av de første intervjuene fra 2019, og hvilke temaer som var fremtredende da og nå. I tillegg har det i analyseprosessen kommet frem noen tydelige narrativer blant flere av informantene, knyttet til hvordan de forteller om perioden med nedstengning, og hvordan de strukturerer fortellingen om hverdagen sin. Vi har valgt å trekke frem disse i analysen for å få frem hvordan felles fortellinger går igjen blant informantene.

3. AFIs foreliggende studie av familiers hverdagsliv

Materialet fra de forrige intervjuene er analysert og presentert i et AFI-notat (Pedersen og Egeland 2020) som beskriver hverdagslivet til familiene, med særlig oppmerksomhet rettet mot hvordan de kombinerer lønnsarbeid og omsorgsarbeid, og hvordan arbeidslivsstrukturer, velferdsordninger og normer for godt foreldreskap former hverdagslivet. I avsnittene under presenterer vi kort de viktigste funnene fra den forrige undersøkelsen, som bakgrunn for analysen om familiers hverdagsliv under covid-19-nedstengningen.

3.1 Tidsopplevelser i familiehverdagen

- Tiden i barnefamilien er lite fleksibel, i en hverdag fylt med rutinepregede omsorgsoppgaver. Dagen er preget av etapper med viktige oppgaver som må rekkes, som å levere barn i barnehagen/skole, rekke jobben, hente barn i barnehagen før stengetid, lage mat og skape meningsfylt samvær. Etappene er preget av knappe marginer og medfører mye stress. Flere av informantene beskriver at det er lite tid til å være sammen med barna i hverdagen.
- Barnas aktiviteter på ettermiddagen bidrar til tidsklemma. Mange foreldre er opptatt av at barna er involvert i «berikende aktiviteter», samtidig som aktivitetsnivået på ettermiddagen også handler om å motvirke passivitet og for mye «skjermbruk» blant barna. Den økte foreldreinnsatsen er i tråd med kravene som settes for et godt foreldreskap i dag, der foreldres involvering i barnas aktiviteter både kan ses på som en investering i relasjonen til barna og i utviklingen av barnas ferdigheter.
- Tidsklemma i hverdagen står i kontrast til kvalitetstid med familien, der det ikke er noe man skal rekke. Man kan være sammen i naturen, oppleve noe eller bare være til stede i de samme øyeblikkene.
- Høyt tempo og mange aktiviteter er viktig i en meningsfull hverdag. Et høyt tempo indikerer at familien er engasjert i jobben, i hverandre og i interessante aktiviteter. Tidsklemma kan gi mening til familiehverdagen, og ikke bare være en trussel mot en god hverdag og et innholdsrikt liv. Å ha små barn og stå i full jobb gjør dagene korte og krevende – en kortere arbeidsdag kunne bidra til mer rolig tid sammen med barna.

3.2 Arbeidslivsstrukturer

- For å klare å kombinere arbeidsliv og omsorgsansvaret for barn har foreldre behov for: 1) fleksibilitet i begynnelsen og avslutningen av arbeidsdagen, 2) arbeid innenfor normalarbeidstiden, når barna kan få offentlig tilsyn, 3) å tilbringe tid med barna i deres «våkne tid» mellom klokken 16.00 og 20.00.
- Fleksibilitet i arbeidsdagens start og slutt gjør omsorgsansvaret med henting og levering av barn enklere. Foreldre med fast arbeidstid og turnusarbeid kan ha utfordringer knyttet til å rekke å levere innen arbeidsdagens start. Utfordringene løses gjerne ved at en av foreldrene har redusert stilling eller fleksibel arbeidstid, og tar hovedansvaret for henting og levering.

3.3 Velferdsordninger og sosial støtte

- Foreldrene er avhengige av barnehage og SFO for tilsyn av barna innenfor normalarbeidsdagen. De fleste familiene benytter både barnehage og SFO i hele åpningstiden. Bruken av ordningene tas i stor grad for gitt.

- For de familiene som hadde besteforeldre i nærheten, var besteforeldre den viktigste kilden til avlastning, og hjelpen var viktig i en arbeidsintensiv hverdag. Foreldre som ikke har besteforeldre i nærheten har begrenset mulighet til avlastning og barnevakt i hverdagen, og har få andre kilder til barnevakt utenfor den nærmeste familien.

4. Analyse

I dette kapitlet presenterer vi erfaringene blant informantene i perioden fra 12. mars til tidspunkt for intervjuet, som var i begynnelsen og midten av juni 2020. Informantene deler selv inn tidsrommet i tre perioder, etter hvilken tilgang de hadde på offentlig tilsyn:

- 1) nedstengningen de første syv ukene, fra 12. mars til 28. april, der barnehagen og skolen er stengt,
- 2) en gradvis gjenåpning av samfunnet fra 28. april, der barnehage og skole åpner, men med redusert åpningstid, og
- 3) gjenåpning fra juni, der skole og barnehager har vært åpne som vanlig.

Vi tar utgangspunkt i informantenes inndeling i den videre analysen, og presenterer erfaringene fra hver periode. Underveis sammenligner vi erfaringene fra nedstengningen med hverdagslivet slik det var i den forrige intervjurunden.

Hvilke utfordringer får barnefamiliene i nedstengningen? Først og fremst oppstår en akutt jobb/hjem-konflikt for foreldre med barn under 10 år, som vanligvis får avlastning fra barnehage, skole og SFO slik at de er fristilt til arbeid. Foreldre som ikke har samfunnskritiske jobber har ikke lenger noe tilbud, og må være hjemme for å ha tilsyn med barna. Besteforeldre kan ikke stille opp som barnevakt. For foreldre med eldre barn blir det også økt ansvar for aktivisering og opplæring.

De første par ukene nevnes gjerne som en overgangsfase. Både fordi det var en ny og uoversiktlig situasjon, som skapte uro, og fordi familiene måtte finne en ny hverdagsbalanse. Men etter en uke eller to beskriver flere at hverdagen kom tilbake med rutiner og gjøremål, og at familiene fikk en egen ro.

I starten var det jo bare slitsomt. Det var nye ting hver dag, og følte veldig akutt, og det følte veldig sånn truende og en opplevelse en ikke har hatt før. Så i starten var det ikke noe gøy, ikke noe fint ved det. Det var bare slitsomt og usikkert. Men etter en ukes tid – det følte jo som et år, men etter en ukes tid, når man begynte å forstå litt mer hva det innebar, så ble det en sånn tosidighet. For da var det litt fint å roe ned. Familie 1

I den videre analysen presenterer vi familienes beskrivelser av hverdagslivet i hver periode. Den første perioden er den som skiller seg mest fra det vanlige hverdagslivet. Den andre perioden viser hvordan et utilstrekkelig velferdstilbud påvirker arbeid og hverdagsliv. Den siste perioden viser frem hvordan familiene håndterer covid-19-pandemien når velferdsordningene er tilbake på plass, mens hjemmekontor fremdeles er normen.

4.1 Periode 1: To hovedfortellinger

Det er to hovedfortellinger som preger beskrivelsene av hverdagslivet i den første perioden. Den første fortellingen handler om at nedstengningen har gitt en etterlengtet pause i en hektisk hverdag. Pausen har vært god fordi familien har vært mer sammen med hverandre, foreldrene har hatt mer tid med barna, det er færre aktiviteter og mer ro rundt samværet. Den andre fortellingen handler om en krevende periode der foreldrene skal balansere omsorg og hjemmeskole med å levere nesten som før på jobb, og der barn og foreldre er hjemme og tett på hverandre hele tiden uten noen særlige pauser fra samværet.

Informantene trekker på begge narrative i sine fortellinger, men hvilket som blir mest vektlagt handler om aspekter ved informantenes liv. Er de aleneforelder? Hvor mange barn har de, og hvor gamle er de? Jobber de i privat eller offentlig sektor? I hvor stor grad tilpasser arbeidsgiver oppgaver og krav til den nye situasjonen? Har familien stor eller liten bolig? Sivilstatus, økonomi og arbeidstilknytning bidrar til å avgjøre hvor utfordrende perioden har vært. I de neste avsnittene

vil vi presentere de to fortellingene, før vi sier noe om hva dette forteller om ulike vilkår for foreldreskap og arbeid.

4.1.1 Narrativ 1: Et pusterom i livet

Informantene begynner gjerne intervjuet med å konstatere at nedstengningsperioden har vært en fin periode. Det har vært mindre tid til jobb og mer tid med barna, noe som har skapt en god periode hvor familien har fått være mye sammen. Mange er overrasket over hvor bra det har gått å være så mye sammen. Selv om det har vært intenst og krevende, har det skapt en ro rundt samvær og aktiviteter, som har vært en kjærkommen avveksling fra en hektisk hverdag.

Selv om denne fortellingen går igjen hos de fleste, er de informantene som i størst grad vektlegger denne fortellingen de med fleksible jobber, eller som jobber redusert, og hvor det har vært forståelse fra arbeidsgiver for at de ikke kan jobbe så mye som vanlig når barna er hjemme.

Tidsklemma som forsvant

I den forrige intervjurunden med informantene kom det frem at hverdagen var preget av mye bundet tid, med mange små etapper som måtte rekkes i løpet av en dag. Familiene savnet tid der de bare kunne være sammen, uten at det var oppgaver som måtte gjøres eller noe som skulle rekkes. Hverdagen under nedstengningen ble kjennetegnet av at tidsklemma forsvant samtidig som alle de små etappene som skulle nås plutselig ble borte.

Først av alt så forsvant den kroniske tidsklemma. Ja, det er jo det som ble litt annerledes, sånn snudd på hodet, at du hvert fall slapp den logistikken. Alle treningene var avlyst, så det var ikke noe å rekke mer, satt jo bare hjemme og hadde hjemmekontor. Familie 10

I denne familien er mor alene med barna, og jobber til vanlig fullt mens barna er på skole og SFO. Arbeidsgiver har forståelse for at hun har begrenset arbeidskapasitet. Selv om hun synes hverdagen med hjemmeskole og hjemmekontor var krevende, opplevde hun at fraværet av hverdagslogistikk skapte en pustepause fra «tidsklemma», og ga noe positivt til perioden med nedstengning.

Andre familier trekker frem at perioden var preget av en følelse av unntakstilstand, der det var få andre muligheter enn å være sammen. Dette ble positivt, fordi familiene måtte tilbringe tid og gjøre ting sammen hjemme, heller enn å dra ut på aktiviteter eller være sammen med andre. De fikk tid til å bare være tilstede sammen.

Vi var veldig mye sammen alle sammen, og det er det som overrasker meg litt – at det gikk såpass bra. Man kan jo bli veldig sliten av og til. Men det var akkurat som bare alle fikk en sånn egen ro, da. Det skjedde ikke så mye uansett, så man senket kanskje litt forventningene. Det var ikke noen sånne turer til Teknisk Museum, det var bare å roe ned her hjemme. Og da tror jeg alle på en måte var i litt sånn unntakstilstand, litt ventemodus, sånn at det var begrensa hva man kunne finne på uansett. Familie 3

Selv om det kan være krevende å være sammen hele dagen hver dag, er samværet av en annen karakter. Til vanlig er et hektisk hverdagsliv en statusmarkør som indikerer at livet er fylt av meningsfulle aktiviteter og relasjoner. Når aktivitetene forsvinner, blir oppmerksomheten rettet inn mot familien, og de aktivitetene man kan finne på sammen hjemme, eller ute i friluft. Mange ser at barna trives godt med et roligere tempo, og ikke savner de aktivitetene de brukte mye tid på tidligere.

Luksus å være mye sammen

For dem med barn i barnehagealder er det flere som kaller det for en ny permisjonstid, der de får muligheten til å tilbringe mye tid sammen med barna, bli kjent med dem på nytt og følge dem gjennom hele dagen gjennom en lengre periode. Mange opplever at samsillet med barna blir

lettere fordi de får større forståelse for hvor de er i utviklingen, hvordan dagen deres har vært, og hva behovene deres er.

Når begge to jobber fullt, så ser du jo barnet ditt litt på morgenen, og så kommer du hjem klokka fem og er sammen til halv åtte. Og så er det repetisjon. Men nå er vi sammen med dem gjennom en mye større del av dagen, og det er ikke noe man skal kimse av. Lærerne ser barna dine vel så mye som du selv gjør. Så det var egentlig litt fint å være såpass mye med dem. Når du er i permisjon og har baby, så er du jo mye mer en omsorgsperson. Og nå er de jo såpass store at du kan finne på litt mer ting med dem. Jeg synes at jeg fikk kontakt, en bedre forståelse av dem. Jeg hadde ingen ting vi skulle rekke, så jeg kunne mer ta hensyn til hvor de var, ble mer observant. Det var mer sånn nå skal vi gjøre det her på en mest mulig hyggelig måte. Og det er jo luksus. Familie 2

Foreldre kunne tilbringe tid med barna som ikke var strukturert eller preget av hastverk, men som skjedde på barnas premisser og i barnas tempo. Muligheten til å sette barna og samvær først minnet flere om livet i foreldrepermisjonen, der hverdagen først og fremst kretset rundt oppgavene som omsorgsperson. Også foreldre med litt eldre barn kunne oppleve at deler av foreldreoppgaven ble enklere å løse når de er mye sammen. Det er lettere å bli enige om regler og rutiner for hvordan hverdagen skal være, og å finne riktig tidspunkt til å ha samtaler med barna.

Jeg har hatt mer tid til å observere hens handlingsmønster og måten hen er på overfor meg. Det har gitt muligheter til at jeg kan finne bedre tidspunkter til å snakke med hen hvis det er noe som ikke er bra, for eksempel har jeg flere ganger måttet si fra at nå lurer jeg på hvorfor du har den måten å snakke på, og det har vært veldig nyttig at vi har hatt mer rom for å finne bedre tidspunkter for å ta den samtalen. Akkurat den biten av oppdragelsen fant jeg det lettere å jobbe med nå. Familie 8

Andre familier setter roen i de syv ukene i kontrast til en vanlig sommerferie, der forventninger, sosiale aktiviteter, familiebesøk og utenlandsferier skaper et høyt aktivitetsnivå. Roen skyldes delvis fravær av sosiale forventninger, da det plutselig ikke lenger var noen forventninger om å møte venner eller bli med på konsert eller fest.

Mor: Så det har vært så deilig, ikke masse mas om besøk og sånt. Hvis det hadde vært en vanlig ferie så hadde vi jo måttet reise rundt til besteforeldre og dra på en ferie eller noe sånt. Så det er deilig å bare være hjemme og ikke stresse med noe – ikke tenke på at man må farte rundt. Og når tilbudet i byen var stengt, så var det deilig å ikke ha noe samvittighet for at man ikke gjorde noe mer opplegg med barna. De kunne leke med lekene de har hjemme, og bygge Lego og sånn.

Far: Jeg syntes det var forferdelig at vi ikke kunne gjøre noen ting, bare sitte hjemme, inne. Familie 7

At man ikke kan møte venner og familie tar bort sosiale forventninger om at man skal være sammen med noen eller skape opplevelser for barna på reiser og aktiviteter. Når denne forventningen forsvinner blir det enklere å finne roen i hjemmet. Mor og far i denne familien har ulik vurdering av manglende aktiviteter. Mor synes det er deilig å slappe av hjemme, mens far er frustrert over stillstanden. Mor jobber i et samfunnsprekært yrke, og har hatt tilnærmet vanlig arbeidstid i hele perioden, selv om hun har jobbet noe mer enn vanlig. Far har fleksibel jobb, og har vært hjemme med barna alene hele perioden med omsorgslønn. Dette kan bidra til at de vurderer mangelen på aktiviteter så ulikt. Men det viser også tosidigheten i hvordan folk vurderer perioden – på den ene siden en periode med ro og familietid, på den annen side en periode preget av frustrasjon knyttet til lite aktivitet og få impulser utenfor hjem og familie.

Flere setter også sin egen opplevelse i kontrast til hvordan andre har hatt det i denne perioden. De bruker ord som luksus, der de har hatt muligheten til å være så mye sammen med barna de

bare ønsker, og der det har vært lov å la jobben komme i andre rekke. Denne luksusen settes opp mot hvordan folk som opplever økonomisk usikkerhet, og de som bor alene har hatt det.

Totalt sett har vi vært mye mer sammen – og mye mer sammen bare oss. Så det er jo en ny ting. Innimellom tenkte jeg sånn herlighet, for en luksus, nå får jeg lov til å bare surre her hjemme med minstemann. Det går så utrolig hardt ut over noen, som blir ensomme. Men for oss blir det jo et element av luksus i dette her. Vi får betalt. Vi får dekket fravær til å tusle rundt og ha kvalitetstid med familien. Det har vært mye mindre stress for min egen del. Vi har ingen planer, og det skal vi ikke ha, og da forholder vi oss til det. Det har vært bra – litt deilig. Familie 9

Hyggen i kjernefamilien stilles opp mot de som er i en vanskelig situasjon, som er ensomme, som har blitt arbeidsledige eller har fått økt økonomisk usikkerhet. I en sånn situasjon ville det vært vanskelig å opprettholde noen form for hygge. Trivselen i barnefamiliene er betinget av trygg økonomi, fleksibelt arbeidsliv og at det er god stemning mellom familiemedlemmene.

Hverdagsstrukturene opprettholdes

Selv om skole/barnehage har vært stengt og foreldre har hatt hjemmekontor, har familiene opprettholdt hverdagens tidsstrukturer. Familiene står opp til cirka vanlig tid. Morgenene er roligere, fordi ingen skal rekke noe. De fleste går i gang med skole og arbeid rundt 09.00. Familien jobber fra hjemmekontor eller kjøkkenbord, og avslutter skoledagen for barna rundt 13.00.

I forhold til en vanlig morgen, så var det ingen som trengte å forte seg opp og forte seg på badet og sånn, vi bare rulla ut av senga, mer eller mindre – eller, vi gikk jo i dusjen, men det var ikke noe press på det der. Også hadde vi avtalt på forhånd at en av oss kunne gå og jobbe, og den andre måtte ta tidligvakt med barna. Den som hadde tidligvakt med barna hadde ansvar for undervisningen med den eldste. Og så bytta vi klokka ett, og da fikk den andre jobbe, mens den andre passa på barna. Men da begynte barna ofte å gå og leke med naboene, for de hadde korona-venner i nabo huset. Så den som hadde ettermiddagsvakt kunne også snike seg til å jobbe litt sånn innimellom – kanskje. Familie 2

Barna blir tidlig ferdig med skole, og har ikke lekser på ettermiddagen. De kan møte venner til lek og fritid, og de fleste har hatt en gruppe med lekevenner. I en vanlig hverdag er mange barn på fritidsaktiviteter på ettermiddagen. Fritidsaktivitetene ble i forrige undersøkelse beskrevet som å ha en viktig funksjon som sosialt samlingspunkt, der barna kan møte venner på ettermiddagen. Samtidig kunne aktivitetene gjøre det vanskelig å finne noen å leke med i nabolaget for de barna som ikke deltok på dem. Under nedstengningen er det sosiale nærmiljøet viktigere, og fyller en del av funksjonene til fritidsaktivitetene. Noen barn savner fritidsaktiviteter, men foreldrene mener barna raskt har tilpasset seg et roligere aktivitetsnivå, og trives med å leke i nærområdet.

Foreldrene strukturerer arbeidsdagen rundt hjemmeskole og barnetilsyn, og får som regel tid til en halv arbeidsdag innenfor normalarbeidsdagen. På ettermiddagen er familiene sammen som vanlig. Ettermiddagene er roligere, fordi det ikke er lekser og fritidsaktiviteter, og de spiser gjerne litt tidligere fordi de kan forberede middagen innimellom arbeidsoppgaver. Sånn sett blir ettermiddagene også lengre, og barna får mer tid til lek før de skal legge seg.

Noe av det som var likt var sånn middag og kvelden, egentlig – spise middag, være ute og leke, gjøre aktiviteter sammen, se på barne-tv – alle de tingene var som vanlig. Så fra middag og ut var egentlig ganske likt, bortsett fra at barna ikke hadde lekser. Familie 5

At disponeringen av tid og oppgaver ikke endres i større grad når alle er hjemme hele dagen, kan handle om behovet for å beholde normal rytme for barna. Det kan også være et tegn på at selv om foreldre og barn ikke oppholdt seg på jobb og skole, ble institusjonens tidsnormer med inn i hjemmet. Skoledagens begynnelse og slutt var cirka den samme, selv om det skjedde ved kjøkkenbordet. Det samme gjaldt arbeidsdagen, selv om denne kunne flyte mer inn i kvelden.

4.1.2 Narrativ 2: Ekstra travelt

Selv om den ekstra tiden med barna gjør at nedstengningen har hatt positive sider, har mange foreldre hatt like mye å gjøre på jobb som før. Det gjorde at det også ble en ekstra krevende periode med veldig mye arbeid. Forventninger fra arbeidsgiver om lik arbeidsinnsats, uten avlastning fra velferdsordninger eller besteforeldre, gjorde at flere foreldre fortsatt jobbet like mye som før. For å få til dette måtte de jobbe før, under og etter omsorgsoppgavene. Foreldrene jobbet gjerne om morgenen, før barna sto opp, mens barn så på TV, eller på kvelden etter at barna hadde lagt seg. Noen foreldre delte dagene og kveldene mellom seg i skift, slik at en var sammen med barna og en hadde mulighet til å jobbe.

Mor: Vi begge har hatt hjemmekontor siden 13. mars. Ingen har blitt permittert eller nedbemannet, så det er veldig bra. Men da barnehagene var stengt, var det utfordrende. Man følte man løp litt mellom pc-en og ut på lekeplassen, det var hektisk.

Far: Jeg vil si det at hadde det ikke vært sånn for alle, så hadde det vært ekstremt krevende.

Mor: De fleste var i samme situasjon, så da tenkte man ikke like mye på det. Jeg følte at de fleste fikk forståelse for hvordan situasjonen var.

Far: Ja, fra arbeidsgiver, i våre jobber, som er preget av kundeoppfølging, var det viktig å vite at det var litt større takhøyde for at man kanskje ikke svarte umiddelbart, og hadde litt mer slack på å få lov til å svare på kvelden. Familie 15

Familien har to barn i barnehage, og får til vanlig mye avlastning fra besteforeldre. Foreldrene jobber i det private næringslivet, og har opplevd en forventning om å strekke seg langt for å levere som vanlig på jobb. I denne perioden er det mors jobb som har vært mest arbeidsintensiv innenfor vanlig arbeidstid, med oppfølging av kundeforhold. Far har derfor hatt barna mye på dagtid, og så tatt igjen sitt arbeid på kvelden. Foreldrene snakker lite om ro og tid med barna, men vektlegger at perioden har vært intens og utmattende.

At situasjonen er lik for de fleste foreldre med barn i barnehage/barneskole gjør det enklere, fordi alle rundt forstår at man ikke klarer å levere like raskt som før. At nedstengningen er en kollektiv hendelse, og ikke noe som har skjedd med en individuell familie, gir mer slingsrom i hverdagen og reduserer presset noe. Foreldre med jobb i det private nevner i større grad redselen for å bli permittert eller oppsagt, og har opplevd presset og ansvaret om å levere på jobb som større enn foreldrene som jobber i offentlig sektor.

Jeg jobber som konsulent og begynte i nytt prosjekt i slutten av mars. Så det var ikke så veldig lett for meg å jobbe mindre. Det var en litt uoversiktlig situasjon, jeg var litt usikker, frykta på et punkt at de bare skulle si stopp på det nye prosjektet mitt og at det skulle bli nedskalering. Arbeidsgiver var tydelig fra starten, og det betydde at jeg ville få avkortning ved 6G på sykt-barn-dag over de ti dagene som er vanlig. Og det er jo rundt 40 prosent nedgang i lønn. Og så var det veldig usikkert hvor lenge dette skulle være. Ti eller tjue dager i et perspektiv på et år er ikke nødvendigvis så lenge. Familie 2

Faren og moren i denne familien delte arbeidsdagen mellom seg, slik at de begge fikk mulighet til å jobbe i løpet av dagen. Far har likevel jobbet mer på ettermiddager og kvelder for å hente inn tapt arbeidstid, og har vært mer stresset for å få jobbet nok, enn hva mor har. Fordi perioden med nedstengning var uoversiktlig, og at man ikke visste hvor lenge den ville vare, ble det vanskelig å vurdere i hvor stor grad de kunne benytte sykt-barn-dager uten å tape økonomisk. Far har derfor i liten grad benyttet seg av ordningen, selv om han og mor har delt på barneomsorgen i hverdagen.

Når er det arbeid, og når er det omsorg?

For mange foreldre på hjemmekontor har normalarbeidsdagen enten vært delt i to, der hver forelder tok ett skift med barneomsorg og ett skift med lønnsarbeid i løpet av dagen, eller foreldrene har tatt hver sin dag. Foreldre har også byttet på i løpet av dagen for å tilpasse timeplanen til ulike Teams-møter og leveranser. Mange foreldre klarte å få levert det de skulle på jobb, selv om de var mye sammen med barna, fordi de jobbet på kvelden etter at barna hadde lagt seg. Da synes flere det var vanskelig å vurdere om de hadde jobbet en full dag, eller om de da skulle føre dagen som en omsorgsdag.

Far: Vi kunne jo sitte hele kvelder fra klokka sju til ti og jobbe. Så det var litt sånn vanskelig noen ganger, da, å vite om man skulle føre omsorgstid. Hadde det vært i vanlig arbeidstid hadde det vært overtid, så skulle vi egentlig hatt dobbelt, ikke sant.

Mor: Jeg synes det var veldig vanskelig, fordi det var mest lojalitet til arbeidsgiver at jeg førte opp de sykt barn-dagene, for jeg er veldig usikker på om jeg egentlig jobbet noe mindre enn det jeg gjør til vanlig. Men jeg følte at når vi hadde tre barn hjemme, måtte jeg slenge inn noen dager. Vi jobba jo ikke mindre, vi jobba jo mer enn det vi pleide å gjøre, fordi vi svarte ut alt det vi skulle gjøre til vanlig i tillegg til at vi gjorde alt det som dukka opp på grunn av krisen. Mesteparten av det gjorde vi jo på kvelden. Familie 5

Foreldrene fikk levert som vanlig på jobb, ved å jobbe kveld og helg. Det opplevdes som å jobbe overtid, fordi de arbeidet samtidig som de passet på barna. I stedet for å føre overtid, førte de omsorgsdager for at arbeidsgiver ikke skulle ha noen økonomiske tap. Andre foreldre forteller at de kombinerte tilsyn med barna med arbeidsoppgaver. En mor var i skogen med ungene, men telefonen ringte kontinuerlig, og hun måtte hele tiden forklare barna at mamma egentlig er på jobb. En far måtte avbryte Teams-møte med flere kolleger for å følge datteren på do. Slik sklir oppgavene inn i hverandre, og foreldre opplever at de står i en spagat der det er vanskelig å være helt til stede verken på jobb eller med barna.

Foreldrenes spagat kan tyde på at nedstengningen kanskje ikke har påvirket arbeidsgivere og barn like mye som det har preget foreldrenes mulighet til fritid og hvile. Dette har gått greit fordi det har dreid seg om en begrenset periode, og fordi det var en situasjon som deles av flertallet av barnefamilier – ikke bare i Norge men i verden.

I forrige intervjurunde kom det frem at de fleste familiene etterstreber kjønnsbalanse i fordelingen av lønnsarbeid/fritid og omsorgsarbeid, og det er et uttalt ideal å ha en likedeling av arbeidsoppgavene. I noen familier er det likevel en av foreldrene som gjør mer omsorgsarbeid. I noen av familiene er det mor som har redusert arbeidstiden for å prioritere tid med barna. I andre er det far som tar mer av omsorgsarbeidet, fordi mor har lang reisevei eller krevende arbeidstid. Under nedstengningen har arbeidsdelingen mellom foreldrene vært cirka den samme som før. Der det har oppstått forskjeller, er det fordi en av foreldrene har hatt en mer krevende arbeidssituasjon enn den andre, og den andre har tatt mer av omsorgsarbeidet. Dette virker i noen grad å være uavhengig av kjønn.

Hjemmeskole – krevende for de fleste

For de fleste barna varte skoledagen i tre eller fire timer, fra klokken 09.00 til 13.00. De fikk tilsendt oppgaver hver dag, og måtte levere oppgaver til læreren enten daglig eller mot slutten av uken. Noen foreldre forteller at lærerne fulgte barna tett opp med ukentlige samtaler. Andre forteller at de hørte lite fra læreren i denne perioden. For flere var den største utfordringen å motivere barna til å gjøre skolearbeid hjemme, i et miljø der de vanligvis kan leke og slappe av.

Vi står opp og spiser frokost, og så har vi gjort et par timer med lekser. Og da har det vært ganske overkommelige lekser, føler jeg. Det er lagt opp sånn at vi har gjort tingene hjemme og sendt bilder av leksene på mail på fredag. Men det var vanskelig å motivere hen, sånn at innimellom måtte vi ta pauser og gå ut i hagen.

Det var litt frustrerende å ikke alltid komme i mål med leksene, fordi jeg valgte vel kanskje å ha det hyggelig og greit fremfor å gjøre alt helt perfekt med de leksene.
Familie 8

De fleste er fornøyd med opplegget fra lærerne, men noen synes også at mengden skolearbeid som ble forventet av barna var for stor, og at det krevde for mye oppfølging fra foreldrene. Hjemmeskolen kunne spise opp store deler av foreldrenes arbeidsdag. Oppgaven med å følge opp barna kunne også være overveldende og en belastning for både foreldre og barn.

Ungene sin såkalte hjemmeskole, den besto av at de fikk syv timer med lekser hver dag, og som ungene ikke kunne gjennomføre selv på noen som helst måte. Man kunne ikke ha printa ut arket og gitt til dem og sagt sånn «lykke til». Det var som om de skulle ha vikarlærer og laget et forslag til hva foreldrene kunne lære ungene den dagen. Så vi delte fagene mellom oss. Mannen min, han er jo pliktoppfyllende og ordentlig, så han fulgte opp mattetingene med å gjøre det som sto på de arkene og fikk ungene til å lære det som sto der. Og så hadde jeg norsk og engelsk, og jeg dreit i alt. Sånn at i engelsktimene så vi filmer med dem på engelsk, og tenkte sånn: det er jo dritbra, de lærer masse engelsk. Og i norsken, så leste jeg bøker høyt til dem, som de godtok å høre på begge to og fikk dem til å lese litt sjøl. Me ja, kapitulerte fullstendig på å prøve å få dem til å gjøre det opplegget fra skolen, for det ble bare alt for ambisiøst for nå. Så jeg gjorde det sånn og prøvde å få dem til å overleve resten av den dagen.

Familie 6

Skolen ga elevene mange oppgaver, men mengden av oppgaver var ikke alltid tilpasset at både hjemmeskole og hjemmekontor skulle kombineres. Skoleoppgavene var ikke nødvendigvis lagt opp slik at barna kunne jobbe på egenhånd, men krevde mye oppfølging fra foreldrene. Oppfølging av hjemmeskole kunne være krevende. Det kunne være fordi barna fikk mange oppgaver å jobbe med hver dag, og at de trengte mye oppfølging fra foreldrene for å mestre disse, både faglig og motivasjon. Dette krevde mye av foreldrenes pedagogiske evner, og medførte at foreldre måtte mase om skolearbeid, noe som for flere ble en stor kilde til konflikt og dårlig stemning. Noen valgte å nedprioritere undervisningen av hensyn til egne arbeidsoppgaver, husfreden og barnas trivsel.

Hjemmeskolen ble ekstra stressende når den var i tidsmessig konflikt med foreldrenes arbeidsoppgaver.

Jeg sitter jo på kjøkkenbordet og jobber. Så satt jo barna der også og hadde hjemmeskole. Og så hjelper jeg dem. Hvis jeg hadde mye nettmøter, så ble det jo ikke så mye skole. Og hvis jeg ikke hadde det, så kunne vi fokusere mer. Men det er klart, du får jo ikke noe konsentrasjon når du hører «mamma, mamma» hele tiden. Det tar en halvtime å skrive en e-post som normalt tar to minutter. Det er veldig lite effektivt, da – både det å være lærer og å jobbe. Du blir litt fort irritert. En annen type press, kan man si. Men den tidsklemma er hvert fall borte. Det er en sånn positive og negative ting.

Familie 10

Foreldre som hadde en forståelsesfull arbeidsgiver og en reell reduksjon i arbeidsoppgaver synes hjemmeskole var lettere å gjennomføre. For foreldre som hadde høy arbeidsbyrde ble hjemmeskolen mer krevende, og et felt der flere opplevde at de enten feilet ved å ikke følge opp godt nok, eller ikke være en god og tålmodig nok underviser overfor barnet.

Hvilken oppfølging barna fikk i hjemmeskolen varierte dermed etter hvilke arbeidsforhold foreldrene hadde; om de var hjemme eller på arbeid, og om de hadde god eller dårlig tid til å følge opp barna. Det var også avhengig av hvordan barna fungerte i en uvant læringssituasjon. For noen barn har det gått veldig greit å jobbe med skoleoppgaver hjemme, for andre har det vært veldig utfordrende.

4.1.3 Foreldre i essensielle jobber – viser betydningen av velferdsordninger

Mens barnehage, skole og SFO var stengt for de fleste barn, hadde foreldre med samfunnsessensielle jobber fremdeles mulighet til å få offentlig tilsyn av barna. Deres erfaringer i perioden er interessante, både fordi de gir informasjon om hvordan dette tilbudet ble vurdert og benyttet, og fordi foreldrenes vurdering av tilbudet viser hvilke forventninger de har til offentlig barnetilsyn. I hovedsak viser erfaringene deres at det offentlige tilbudet under nedstengningen ikke var tilstrekkelig, verken som tilsyn eller som pedagogisk opplegg.

Det er bare tre familier i utvalget hvor en eller begge foreldrene har samfunnsessensielle jobber i helse og velferdstjenestene. Selv om dette er et lite utvalg det ikke er mulig å generalisere på bakgrunn av, er det likevel interessante sammenfall og likhetstrekk i deres erfaringer. Ingen av familiene har fått det tilbudet de har hatt behov for, og/eller det tilbudet de har mottatt har ikke hatt god nok kvalitet. Noen foreldre synes tilbudet har vært så dårlig at de har strukket seg langt for å holde barna hjemme:

Vi er jo av dem som regnes som samfunnskritiske, sånn at vi var jo i dialog med både barnehagen og skolen i forhold til fortsatt tilbud. I barnehagen fikk vi beskjed om at hen kom til å være eneste som skulle være der, sammen med voksne hen ikke nødvendigvis kjente. På skolen var opplegget at alle barna – uavhengig av alder – skulle samles og være sammen. De fikk ikke noen lærer. De fikk en AKS-assistent. Og de AKS-assistentene, jeg tenker ikke at de er kvalifiserte til å lære barn så veldig mye. Fåtallet snakker flytende norsk, så det var ikke noe undervisningstilbud. Det ble mer en sånn "her skal du sitte, sammen med en gjeng semi-fremmede barn som vi ikke aner om er smitta og få oppgaver som du ikke nødvendigvis får hjelp til å klare». Sånn at vi droppa det, rett og slett, klarte å ordne det sånn at vi har vært hjemme med dem. Hatt litt hjemmekontor begge to, vært litt på jobb, bytta litt på hvem som har vært hjemme.

Familie 12

Mors vurdering av hva som er et utilstrekkelig tilbud dreier seg om flere momenter. For det første dreier det seg om at barna mister trygge rammer og kjente voksenpersoner, og må tilbringe dagene sammen med voksne og barn de ikke kjenner fra før. Tilsynet er derfor ikke av like god kvalitet som vanlig, der barna har trygge voksenpersoner rundt seg, og er i kjente omgivelser. I skolen er det ikke pedagoger som skal undervise barna, men assistenter som skal veilede barna i selvstendig oppgaveløsning. Skolen tilbyr altså ikke samme kvalitet på undervisningen som tidligere. Mors vurdering viser at skole og barnehage til vanlig tilbyr barna trygge rammer, oppfølging og undervisning, men at det tilbudet som kom i nedstengningen ikke svarte til det foreldrene forventet. Tilbudet var så dårlig at de valgte å holde barna hjemme, for slik å sørge for at de fikk de trygge hverdagsrammer og hjelp til hjemmeskolen.

Der noen foreldre unnlot å benytte seg av det eksisterende tilbudet, var det for andre foreldre vanskelig å få det tilbudet de hadde behov for. Å ikke få det tilsynet de trengte når de også stod i en krevende jobbsituasjon kunne være vanskelig.

Yngstebarn fikk tilbud om plass, fordi vi hadde samfunnskritiske jobber. Men ikke eldstebarn. Det var 1. til 4. klasse som skulle få tilbud. I og med at hen gikk i 5. klasse, så gjaldt ikke tilbudet til hen. Så det var jo et problem, følte vi. Vi tenker jo at hen er ti år, så hen klarer seg kanskje. Men samtidig, så vil det være problematisk for oss å ikke være tilgjengelig for hen. Så det var jo litt vanskelig. Etter at vi klagde til rektor, og med sterk oppfordring fra arbeidsgiveren vår, så gikk de en runde med kommunen, og så var det greit for dem opp til tolv år, da. Og da fikk hen også tilbud. Det var mye stress rundt det å ikke få noe tilbud på barnepass på skolen. Hvor vi nok følte at vi måtte være på jobb, også, og bistå. Vi har jo ikke noe familie her heller, og de hadde uansett vært i den gruppa som vi ikke skulle ha kontakt med.

Familie 4

Bekymringen for barna handler både om det praktiske, at en femteklassing er for liten til å være alene hele dagen og en bekymring for at barna ikke klarer å følge opp skolearbeidet selv, uten oppfølging fra verken foreldre eller skole, og dermed risikerer å bli hengende etter. Når barna tilbringer hele skoledagen alene hjemme, bruker de også mye tid foran skjermen, fordi foreldrene ikke er tilstede og kan sette grenser.

Jeg er litt sånn bekymra for eldstebarnet, for hen trenger faste rutiner og rammer rundt seg for å holde ting gående. Hvis du overlater noe til hen, så faller alt sammen. Så det er noe av det som jeg har bekymra meg litt. Hvor mye har gått tapt og hvor mye er det som må tas igjen, og hva er skaden av det her skolemessig? Nå består hverdagen min av veldig mye jobbing og masse overtid. Så tror jeg de her barna, det har jo blitt mye mer dataspilling på dem, og skjermtid – se på YouTube og sånn her ting som de gjør. Så jeg lurer på om det er det som er den største forskjellen egentlig – at de har økt skjermtid og jeg har vært mindre til stede i begynnelsen, i hvert fall etter 12 mars.

Familie 4

I motsetning til familiene der foreldre har hatt hjemmekontor og mye tid med barna, har foreldre i essensielle jobber stått i en krevende jobbsituasjon og derfor sett mindre til barna enn vanlig. Fordi tilbudet på skole og i barnehage ikke har vært av samme kvalitet som før, opplever de at barna har hatt lite voksenkontakt, oppfølging og hjelp til skolearbeid, og endt opp med å fylle dagene med skjermtid. I motsetning til foreldrene på hjemmekontor, har ikke foreldre i essensielle jobber hatt mulighet til å hjelpe barna med hjemmeskole, og frykter at barna ikke har hatt tilstrekkelig progresjon og kan bli hengende etter i fagene.

I en av familiene jobber mor i helsevesenet og far er selvstendig næringsdrivende. De opplevde at barnehagen mente de ikke hadde krav på tilbud, fordi en av foreldrene hadde mulighet til å være hjemme. Selv om dette ikke stemte, brukte de tid på å få klarhet i hva de hadde rett på.

Det har vært veldig frustrerende, fordi i starten virket det som at tilbudet som skulle gis i barnehagene bare gjaldt hvis begge foreldrene var i samfunnskritiske oppgaver. Men når barnehagen har begynt igjen, fant vi ut at det også gjaldt hvis en av dem var det. Så jeg kunne ha vært på jobb de fem ukene òg.

Familie 7

Foreldrene ble stående alene i en forhandlings situasjon overfor barnehagen, og det var krevende å både sette seg inn i hvilke rettigheter de hadde, og å hevde disse overfor barnehagen for å få tilbudet de har krav på. De forteller at de fikk beskjed fra barnehagen om at de ikke hadde krav på plass så lenge ikke begge foreldrene er i samfunnsessensielle jobber.

Jeg føler at de har vært aktive i å prøve å gjøre tilbudet så godt som mulig. Men de har jo før lent seg veldig på det at det er en så liten barnehage. Så når vi stilte krav om at vi ville ha et utvida tilbud, så var det: å, vi er så liten barnehage – ikke gjør det her mot oss, vi har ikke kapasitet. De prøvde å gi oss dårlig samvittighet, egentlig. Er veldig glad i barnehagen, da. Det er en veldig ålreit barnehage hos oss, så det er ikke så mye vits i å skape dårlig stemning. Så fikk vi en løsning som fungerte til slutt.

Familie 7

Dialogen ble utfordrende både fordi barnehagen signaliserte at det var økonomisk ugunstig for dem å holde åpent ekstra bare for dem, noe foreldrene syntes var vanskelig å kreve. Det var også viktig å holde på den gode relasjonen til barnehagen, og ikke skape konflikt. Samtidig var det viktig for far at han skulle ha mulighet til å jobbe, og ha utvidet åpningstid.

Generelt har foreldrene opplevd at det har vært vanskelig å få tak i informasjon om hva de har krav på av tilbud, og også at NAV har manglet informasjon om hvordan omsorgsdager kan fordeles mellom foreldre, og hvordan tapt arbeidsinntekt skal kompenseres.

4.1.4 Besteforeldre som avlastere

Flere av familiene brukte tidligere besteforeldre som avlastning i hverdagen. Når muligheten og behovet for avlastning forsvinner, trekker familiene frem de relasjonelle aspektene ved å tilbringe tid med besteforeldrene. Barnebarn og besteforeldre savnet hverandre, og mange besteforeldre synes det var tungt at de ikke får se barnebarna. Foreldrene forteller at besteforeldrene er i risikosonen på grunn av alder, og at de derfor nødig ville møtes fysisk. Besteforeldrene sneik seg likevel til å feire bursdag over et hagegjerde, eller vinket fra verandaen. En familie holdt seg isolert fra andre familier og barn for å kunne dra på påskeferie til besteforeldre. For å bøte på savnet av besteforeldrene hos barna, og ensomhet blant besteforeldrene, begynte en familie å spise middag sammen via FaceTime hver dag.

Vi har begynt å snakke med foreldrene mine på FaceTime hver eneste middag. Hver gang vi satte oss ned ved middagsbordet, så ringte vi. «Nå må vi ringe mormor og bestefar!» – og så satte vi telefonen oppe i vinduskarmen, og så «hallo!» Og «hva spiser dere» og sånt. Så det var en form for erstatning, og egentlig veldig koselig. Sånn sett følte jeg at vi klarte virkelig å opprettholde nærheten med dem, selv om jeg tror min mor ikke opplevde at det var en fullgod erstatning for en god klem og sånn.

Familie 9

For noen foreldre som har hatt mye hjelp av besteforeldre i hverdagen, kommer det frem at avlastningen har dreid seg om å begrense dårlig samvittighet som oppstår når man på grunn av jobben ikke får vært så mye sammen med barna som man ønsker. Besteforeldrenes viktigste oppgave har da vært å være en buffer i mødrene og fedrenes tidsmessige og emosjonelle skvis mellom arbeid og omsorg. Når foreldrene er hjemme sammen med barna dagen lang, blir den dårlige samvittigheten overfor barna mindre, og også behovet for hjelp og avlastning.

Barna våre savnet besteforeldrene, fordi de vanligvis ser dem ofte i hverdagen. Men det gikk egentlig veldig fint. Og det er jo fordi verken vi eller barna skulle noe på ettermiddagene/kveldene, og vi var ikke slitne etter å være på jobb – ikke på samme måte, i hvert fall. Jeg tenker at vi bruker jo familien en del i arbeidslivet for å kompensere for dårlig samvittighet. De henter våre barn tidligere, sånn at vi kan jobbe mer, og at vi ikke skal ha dårlig samvittighet for at barna våre er lenge i skole og barnehage. Og den dårlige samvittigheten hadde vi jo ikke, og fordi vi var sammen med barna våre mange flere timer i løpet av dagen. Selv om jeg kunne ha dårlig samvittighet for at jeg hadde vært i et Teams-møte eller vært sur, eller et eller annet, så kunne vi jo si sånn: Men nå skal vi på stranda, eller noe annet hyggelig. Så jeg hadde mye mindre dårlig samvittighet.

Familie 5

Hvis bestemor henter i barnehagen, oppleves det som at barna tas vare på innad i familien, og at de ikke tilbringer for lang tid i barnehage eller SFO. I denne familien forteller mor at hun ofte sliter med dårlig samvittighet overfor barna, fordi samværet deres ofte er preget av at de skal leveres, hentes, mates eller legges. Det er sjelden de har tid til å bare sitte på gulvet og leke eller lese. Fordi de fikk god tid til dette i nedstengningen, opplever hun også at samvittigheten overfor barna var bedre, og at hun mestret samspelet med dem bedre i hverdagen.

4.1.5 Bolig og nabolag

Under nedstengningen ble nabolaget viktigere for barna, og de lekte mest med barna som bodde rett i nærheten. De fleste familiene tilbragte all tid innenfor noen små kvadratkilometer. Nedstengningen endret også bokvaliteten. Familier som bor i rekkehus eller enebolig har større plass, og bedre mulighet for uforstyrret hjemmekontor og alenetid. De har et gjesterom der de kan ha hjemmekontor, og en trampoline i hagen som barna kan herje på. De med større bolig bor gjerne litt utenfor sentrum og bruker vanligvis mye tid hver dag på reisen mellom jobb og hjem. Å slippe jobbreisen betydde for dem en stor frigjøring av tid. De som bor i leilighet har mindre mulighet til å ha et eget hjemmekontor med samme fasiliteter som på arbeidsplassen, og har vanskelig for å skjerme seg hvis de for eksempel skal ha et Teams-møte.

Vi sitter begge på kjøkkenbordet. Og hvis man har møter går man inn på barnerommet og sitter der og har møte. Og vi har ikke noe kontorutstyr her. Å sitte på kjøkkenbordet på en kjøkkenstol er ikke det samme som å sitte i en kontorstol og ha to skjermer. Her er det mer laptopen i fanget. Vi bor jo i leilighet og har ikke noen ekstra rom å innrede til kontor, så da blir det sånn.

Familie 15

Sentrumsnære leiligheter inneholder i liten grad plass til eget arbeidssted, og dette bidrar også til at foreldrene tilbringer dagene i samme rom, med hjemmekontor på kjøkkenbordet. Flere er overrasket over at dette har gått så greit som det har gjort, og at de ikke har havnet i større konflikter. Familier i små leiligheter får også sjelden mulighet til et sceneskifte. Når arbeidsdagen er over ryddes pc-en bort, og kjøkkenet går fra å fungere som kontor og tilbake til kjøkken. Reduksjon i bokvalitet i sentrumsnære boliger dreier seg ikke bare om lite plass til hjemmearbeid, men også om de andre kvalitetene ved bomiljøet.

Jeg kjenner litt på at vi bor jo ganske trangt. Det er bare 70 kvadrat. Og masse vegger over alt. Og vi kan ikke reise noen andre steder. Alt vi kunne funnet på i helgene er stengt. Kan ikke dra i svømmehallen. Kan ikke dra på museum. Alt det [mor] synes har vært deilig, å bare være hjemme, har jeg følt at vi bare er sånn stuck i leiligheten, i rotet.

Familie 7

En viktig del av boligen er vanligvis tilbudet av aktiviteter og serveringssteder i umiddelbar nærhet. Når dette tilbudet blir borte, mister leiligheten noen av sine kvaliteter, og familien får mindre fysisk plass når det kollektive urbane tilbudet forsvinner.

Betydningen av bolig i nedstengningen kommer frem i en kvantitativ studie av 1500 barnefamilier (Brattbakk 2020). Her finner forskerne en tydelig opphopning av levekårsutfordringer hos trangbodde familier, som skiller seg fra øvrige hushold på en uheldig måte gjennom et begrenset mulighetsrom for digitale møter og nettbbruk, aktivisering og livsutfoldelse for barna, mobilitet, isolasjon fra naboer og bekjente og økt familiestress knyttet til trengsel og økonomiske bekymringer.

4.2 Periode 2: Tidsklemmen som forsvant

Fra slutten av april åpner barnehage og skole gradvis opp igjen, og for informantene blir dette begynnelsen på en periode der hverdagen gradvis kommer tilbake. Barnehagene har redusert åpningstid, fra klokken 09.00 til 15.00, så barna får kortere dager enn vanlig. Foreldre må hente og levere barna til faste tidspunkt, og det er ikke lenger matserving. Foreldrene har fremdeles hjemmekontor, men når de ikke trenger å følge opp hjemmeskole samtidig går hverdagslivet mye lettere. Å få barna ut av huset noen timer hver dag gjør en stor forskjell for både foreldre og barn.

Jeg husker når de begynte å diskutere om skolene kanskje skulle åpne igjen, kanskje, kanskje. Og jeg tenkte sånn: Hva som helst! Fire timer om dagen, bare få dem ut, sånn at de har et eller annet å drive med! Det følte helt uoverkommelig å ha dem hjemme hele dagen sånn, og særlig det med å ha dem hjemme og skulle prøve å tvinge dem til å gjøre skoleting som det var forferdelig vanskelig å få dem til å gjøre. Så jeg tenkte at hvis dere bare kan ha dem bitte litt på skolen, og få dem til å gjøre det som det er veldig viktig for dere at de gjør, så kan vi passe på dem etter det, og da kunne det være litt vanlig igjen etterpå.

Familie 6

For mange var det en stor lettelse å slippe hjemmeskolen. Den krevde mye tid og oppfølging, og kunne være en belastning på foreldre-barn relasjonen. Å ha barnetilsyn noen timer hver dag gjør at foreldrene får jobbet nesten som vanlig. Selv om de må levere senere og hente tidligere, er det fremdeles en stor overgang fra å ikke ha noe fristilt tid. Hverdagen er mer fleksibel.

Denne perioden beskrives av de fleste som en bedre periode. Foreldrene slipper å jobbe ettermiddag, kveld og helg, samtidig som foreldre og barn tilbringer rolig tid sammen. Mangel på fritidsaktiviteter, kulturtilbud og -arrangementer er ikke så viktig som at den akutte konflikten mellom arbeid og omsorg er løst. Det hjelper også at det er varmere i været, og at det blir lettere å møte venner og familie ute.

4.2.1 Redusert tid i barnehagen

Der skolebarna hadde savnet klassekameratene og skolehverdagen og gledet seg til å komme tilbake på skole og SFO, hadde barnehagebarna det helt utmerket hjemme med foreldrene. Dette førte til at foreldrene reflekterte rundt bruken av velferdsordninger, og hvor mye tid de minste barna tilbringer i offentlig omsorg.

Våre minste var nok enda tydeligere enn vår eldste på at de syntes det var veldig fint å være hjemme. De var to og tre år da dette begynte, og trodde de var hjemme fordi de var syke. Så hver morgen, så sa de sånn «host host, jeg er syk og må være hjemme». Så fikk jeg litt dårlig samvittighet fordi de går i barnehagen, fordi det var helt åpenbart at de syntes det var veldig hyggelig å være hjemme. Men samtidig var de veldig glade når barnehagen åpnet igjen. Og vi ser at i forhold til lek og aktivisering og sånn, er tilbudet barnehagen gir bedre enn det vi klarer å gi her hjemme.

Familie 5

At de minste barnehagebarna trivdes så godt med å være hjemme, gir mor dårlig samvittighet for at de vanligvis tilbringer lange dager i barnehagen. Samtidig erfarer hun etter syv uker med å følge dem opp hjemme, at tilbudet de får i barnehagen er av god kvalitet. Barna lærer ting i barnehagen gjennom lek og aktivisering, som de ikke får hjemme. Ambivalensen rundt barnehage ses også i en annen familie, der sekstimersdag i barnehagen gjorde at barnet kom hjem mindre sliten og i bedre humør. Når åpningstiden økte til åtte timer, benyttet de seg av det, selv om far var hjemme i permisjon med den yngste datteren. Mor sier at det er vanskelig å begrense tiden selv, og at hun benytter barnehagen så lenge den er åpen.

I starten åpnet barnehagen bare seks timer om dagen. Og da var [barnet] mye mer uthvilt når hen kom hjem. Hen hadde mye bedre dager og var kjempeglad når vi henta hen. Nå som de har full åpning igjen har vi automatisk vendt oss til å bruke det igjen, selv om vi egentlig har muligheten, fordi [partner] er hjemme i permisjon. Men det er deilig for ham at jeg leverer, og da må jeg levere tidligere, og så videre. Men vi merker at hen er mer sliten. Hen kunne hatt godt av kortere dager i barnehagen, jeg tror det er for lenge i barnehagen. Men det hadde ikke vært like lett, da måtte man hatt mer fleksitid på jobb eller sekstimersdag på jobb òg.

Familie 1

Selv om familien er vant til å ha begge barna hjemme, og egentlig har klart det fint lenge, gikk det veldig raskt å få barna tilbake i full dag i barnehagen. Det er raskt slik at arbeidsdagen setter rammene for barnas tid i barnehagen, og ikke barnehagen som setter rammene for arbeidsdagen.

Perioden med gradvis gjenåpning viser at velferdsløsningene er skreddersydde for normalarbeidsdagen. Barnehage og SFO sørger til vanlig for at foreldrene er fristilt til å jobbe en normal arbeidsdag. Å redusere tilsynstiden fra ni til seks timer reduserer foreldrenes arbeidsdag tilsvarende. Da det ikke var full åpningstid i barnehage og SFO var det vanskeligere for noen, fordi forventningene fra arbeidsgiver om full arbeidsdag sto i kontrast til velferdstilbudet.

4.3 Periode 3: Nesten som før, men hjemmekontor

I den tredje perioden har barnehager, skole og SFO vanlig åpningstid. Foreldrene tilbringer fremdeles arbeidsdagen på hjemmekontoret. Fleksibiliteten hjemmekontoret skaper er et særpreg ved denne perioden. Dette gjelder særlig foreldre som i liten grad tidligere har hatt mulighet til

hjemmekontor. De savner jobb, kolleger og rutiner, men likevel er det flere av mødrene som sier at de kunne tenke seg å fortsette med hjemmekontor et par ganger i uka.

Med hjemmekontor slipper man mye av det stresset, da. Og nå jobber jeg jo de timene jeg vanligvis jobber, og så kommer barna hjem. Da kan jeg legge fra meg jobben og føler fremdeles at jeg har gjort noe. Jeg savner jo kollegene mine og ansikt-til-ansikt-møtene. Hvis jeg kunne hatt to dager hjemmekontor og tre dager på kontoret, så hadde det vært perfekt.

Familie 10

Hjemmekontor gir veldig mye fleksibilitet i en hverdag hvor foreldre er bundet av mange forpliktelser. Den gir mindre stress om morgenen, fordi det bare er barna som skal rekke barnehage og skole. Foreldrene slipper å bruke tid på å reise til og fra jobb, og jobber like effektivt hjemme når de ikke blir avbrutt av småprat og møter. I løpet av dagen kan de sette på en klesvask eller starte med middagen. Det gjør at ettermiddagen blir mindre stresset og arbeidsintensiv, og det er mer tid til å være sammen med barna. Flexibiliteten ved hjemmekontor gir størst kontrast for mødre som ikke tidligere har hatt muligheten til å jobbe hjemmefra.

Jeg tror nok jeg kommer til å presse på for å opprettholde muligheten til å ha litt mer hjemmekontor, fordi jeg får gjort det jeg skal, samtidig som det åpner opp muligheten til å kunne lage middagen på dagen, sånn at du slipper det stresset, være litt mer tilgjengelig på ettermiddagen – ja, ha mer tid til å gjøre hyggelige ting enn å drive å stresse. Det har jeg veldig lyst til, rett og slett. De er litt restriktive i [offentlig etat], litt manglende tillit til personale. Jeg har jo bedt om det lenge, det hadde vært veldig fordel for meg som er litt bundet å ha den muligheten, sånn at jeg kan gå tidlig fra jobb for å slippe stress, og så heller logge meg på kveldstid litt innimellom – ikke hele tiden, men av og til. Og nå fikk jeg den endelig. Er det noe man har lært av dette her, så er jo det at hjemmekontor egentlig fungerer veldig bra.

Familie 12

Et par av mødrene har jobber som kan gjøres hjemmefra, men har tidligere opplevd at arbeidsgiver ikke har ønsket å tilrettelegge for dette. Under nedstengningen har alle som har muligheten hatt hjemmekontor, og flere har fått oppleve hva det kan bety for fleksibiliteten i hverdagen.

I de første intervjuene AFI gjorde med familiene, var muligheten til fleksibel arbeidstid en viktig skillelinje blant foreldrene, og avgjorde hvor enkelt de opplevde at det var å kombinere arbeid og familie. I de fleste familiene har enten én eller begge foreldrene fleksible arbeidsvilkår. I de familiene hvor én av foreldrene har mer fleksibilitet er det gjerne den forelderen som tar mest av de daglige omsorgsoppgavene. I familier der ingen av foreldrene har jobber som gir mulighet for fleksibel arbeidstid, kan en forelder, ofte mor, skaffe til veie fleksibilitet ved å redusere arbeidstiden, eller jobbe nattskift. Større muligheter for hjemmekontor kan synes å bidra til mer fleksibilitet og enklere logistikk i hverdagen med små barn. Erfaringene blant barnefamiliene vi har intervjuet, kan ses i sammenheng med kvantitative funn fra Arbeidslivsbarometeret (Ingelsrud et al. 2020) som viser at flere foreldre har opplevd bedre jobb-hjem-balanse i denne perioden. Vår analyse viser at hjemmekontor kan bidra til opplevelsen av jobb-hjem-balanse.

5. Avslutning og veien videre

Hvordan har hverdagslivet vært i barnefamilien når velferdsordningene forsvant? Informantene i denne undersøkelsen er en gruppe familier som i liten grad har blitt økonomisk berørt av nedstengningen. De representerer en over gjennomsnittet ressurssterk gruppe av familier som har stilt opp frivillig for å fortelle om hverdagslivet sitt. Slik sett har utvalget begrenset representativitet. Likevel er det noen likhetstrekk i deres erfaringer, samt variasjoner langs arbeidsmarkedstilknytningen som er interessante å trekke frem, og eventuelt undersøke videre.

1. De fleste foreldre har utfordringer knyttet til å kombinere arbeid og omsorg når barnehage, skole og SFO stenger. utfordringene varierer med arbeidsvilkår.

Under nedstengningen har muligheten til hjelp fra både velferdsordninger og familie/besteforeldre forsvunnet. Når denne muligheten forsvinner, forsvinner også muligheten til å ha en normal arbeidsdag. De med mer prekære arbeidsvilkår i privat sektor har hatt det vanskeligere enn de som er offentlig ansatt. Mange foreldre har klart å jobbe nesten som normalt, ved å jobbe ettermiddag, kveld og helg. Dette har bidratt til å gjøre nedstengningen til en periode preget av både ro og råkjør. Rolige aktiviteter og samvær med barna, men også en stor innsats for å få hjulene til å gå rundt uten avlastning i arbeidsdagen.

2. Nedstengningen gjorde at foreldrene ser velferdsordningene i et nytt lys.

De offentlige tilsynsordningene legger faste og lite fleksible rammer for hverdagen, og de ble mer synlige når de forsvant. Skole og barnehage strukturerer hverdagen i stor grad, på samme måte som fast arbeidstid gjør det. Vanligvis er velferdsordningene tilpasset normalarbeidsdagen, og muliggjør foreldrenes arbeidsdeltagelse. Når de ikke lenger er tilgjengelige og tilstrekkelige, blir det synlig hvor mye skreddersøm som skal til for at hverdagen i barnefamilien skal gå opp.

Å holde hjemmeskole for barna var en utfordring. Både fordi det kunne belaste foreldre-barn-relasjonen, og fordi hjemmeskolen konkurrerte med foreldrenes egne arbeidsoppgaver. At skolen har ansvar for barnas opplæring ser foreldrene på som svært viktig. For foreldre med små barn i barnehagen blir det tydelig at barna trives godt hjemme, og at det er slitsomt for dem med lange dager i barnehagen. Likevel er det vanskelig å redusere tiden i barnehagen, hvis man vil klare å ha en normalarbeidsdag og tilstrekkelig balanse mellom omsorg, arbeid og fritid.

3. Mangelfulle velferdsordninger går hardest ut over de som har minst fleksibilitet i arbeidslivet.

I den forrige intervjurunden (Pedersen og Egeland 2020) fant vi at foreldre som hadde mye fleksibilitet i sin arbeidssituasjon hadde færre utfordringer med å kombinere arbeid og omsorg. I perioden med nedstengning har det vært enklere å kombinere omsorg og hjemmeskole for dem der fleksibiliteten med hjemmekontor allerede var etablert og arbeidsgiver var forståelsesfull. De med fast arbeidstid, som må møte opp på jobb for å kunne utføre arbeidet eller jobber turnus, har større problemer med å tilpasse seg bortfall av velferdsordninger. Tilbudet til foreldre med samfunnsessensielle jobber ble vurdert til å være dårlig, både i omfang og kvalitet. De foreldrene som i minst grad hadde mulighet til å ta vare på barna hjemme i denne perioden, fikk et dårligere tilbud enn de hadde til vanlig.

4. Erfaringene med å ha et lavere tempo og færre aktiviteter i hverdagen var en positiv opplevelse, og ble sett på som et gode.

Selv om nedstengningen har vært utfordrende, har den også gitt en etterlengtet pustepause i en hektisk hverdag. I den forrige intervjurunden (Pedersen og Egeland 2020) hadde de fleste familiene et høyt aktivitetsnivå bestående av nødvendig logistikk og fritidsaktiviteter. Flere foreldre savnet rolig tid med familien. Nedstengningen har gitt dem rikelig tilgang på dette. Når alle er hjemme hele dagen, forsvinner «stafetten» og mange av stressmomentene fra hverdagen. Det er mye tid til felles måltider, tur i skogen og «rolig tid» med familien, som er noe familiene har

savnet. Fraværet av «tidsklemma» og muligheten til kvalitetstid sammen med familien er en viktig grunn til at nedstengningen også har vært en fin periode.

5. Perioden har gitt foreldre mulighet til å se barna utvikle seg i en fase de normalt ikke hadde fått med seg.

I en gjennomorganisert hverdag går dagene veldig fort. En roligere periode gjorde det mulig å følge barnas utvikling på nært hold. Foreldrene fikk også mer tid til å være sammen med barna på barnas premisser, uten at de skulle rekke noe. Flere foreldre ser dette som en «luksus», og en ny foreldrepermisjon der de har fått muligheten til å bli kjent med barnet på nytt, med større forståelse for deres behov og følelser. Dette gjelder først og fremst foreldrene med barn i barnehagealder, men bedret også relasjonen til de eldre barna.

5.1 Hva kan erfaringene fra de første periodene si oss om utfordringene fremover?

Mens gjenåpningen i juni virket å være på vei mot en vanlig hverdag, har økende smittetrykk etter sommerferien ført til flere lokale nedstengninger i tettsteder og i kommuner. I Oslo og andre kommuner har hele skoler eller klassetrinn blitt satt i karantene. En grunn til at arbeidssituasjonen opplevdes overkommelig for foreldre under nedstengningen, var at den var samfunnsomfattende, og det var forståelse og tilrettelegging fra arbeidsgiver og kolleger for at foreldre kunne ha begrenset arbeidskapasitet. Nå endrer situasjonen seg, fra felles skjebne til individuelle kår. Når smittetiltakene blir lokale kan det bli vanskeligere for foreldre som opplever at akkurat deres barns barnehage eller klassetrinn blir satt i karantene, å finne forståelse for at de ikke klarer å levere like godt på jobb, og de kan oppleve mer press for å levere som før på jobb.

For foreldre i samfunnsessensielle jobber, eller foreldre som ikke har mulighet til hjemmekontor, kan det bli vanskelig å følge opp barna på hjemmeskole. Tilbudet til foreldre som ikke har mulighet til å være hjemme med barna blir også vurdert til å være for dårlig. Uklare retningslinjer for hvor mange omsorgsdager man har krav på når barn er syke eller i karantene, og uvissheten rundt hvor lenge pandemien vil pågå, gjør det vanskelig for foreldre å vite hvordan de skal disponere de tilgjengelige dagene.

På lengre sikt kan nedstengningen ha flere implikasjoner. I nedstengningen har de minste barna hatt det svært godt hjemme, og trivdes også med redusert tid i barnehagen i mai. Flere av foreldrene skulle ønske barna kunne ha kortere dager i barnehagen. Samtidig er dette vanskelig å få til, fordi de færreste har råd til å gå ned i stillingsprosent. For foreldrene med fleksibel arbeidstid er det en mulighet å hente barna tidligere, og så hente inn arbeidet på kvelden. Foreldre uten fleksibilitet må redusere arbeidstid og inntekt for å ha mulighet til å gi barna kortere dager i barnehagen, eller de må få hjelp fra besteforeldre til henting og levering. Erfaringen med at de minste barna har en bedre hverdag når de har kortere dager i barnehagen burde utforskes videre, samt hvordan velferdsordningene kan bidra til at de minste barna får en bedre hverdagsbalanse.

I den forrige intervjurunden (Pedersen og Egeland 2020) kom det frem at fleksibilitet i arbeidet var det viktigste for å få hverdagslogistikken til å gå opp. For de med stor grad av fleksibilitet i jobben har det vært lettere å kombinere omsorg og arbeid. Foreldre som har fått mulighet til hjemmekontor under pandemien ønsker å fortsette med dette et par dager i uken, for å få en roligere hverdag. Funnene understreker også hvordan fleksible arbeidsvilkår er lettere å kombinere med velferdsordningenes åpningstid. Foreldre som mangler denne muligheten, kan velge å redusere arbeidstiden for å få en mer fleksibel hverdag. Fremover vil det være interessant å undersøke om erfaringer fra nedstengningen kan drive frem et krav om mer reell fleksibilitet i arbeidssted og arbeidstid for nye grupper i samfunnet, og om dette kan ha en positiv effekt på foreldres jobb-hjem-balanse.

Referanser

Brattbakk, Ingar (2020) Barnefamiliers situasjon under koronakrisen – trangboddhet. Notat fra undersøkelse i Bydel Søndre Nordstrand gjennomført i april 2020. Foreløpige analyser og funn.

Ingelsrud, M., Steen, A. og Ellingsen, D. (2020) YS Arbeidslivsbarometer. Norsk arbeidsliv 2020. Hele Norge på dugnad – konsekvenser og konstanter.

Pedersen, E. og C. Egeland (2020) Hverdagsliv og familieliv i Norge i 2020. Arbeidsforskningsinstituttet AFIs FoU-resultat 2020:01

POSTADRESSE:

Arbeidsforskningsinstituttet AFI
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggata 26
Postboks 4, St. Olavs Plass
0130 Oslo

TELEFON:

93 29 80 30

E-POST:

postmottak-afi@oslomet.no